



Investorite ja riikide vahel vaidluste lahendamise mehhanism, mis on ette nähtud Euroopa Liidu ja Kanada vahelises vabakaubanduslepingus (CETA), on liidu õigusega kooskõlas

30. oktoobril 2016 allkirjastasid ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liit ja selle liikmesriigid vabakaubanduslepingu – laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (edaspidi „CETA“).

CETA osa, mis käsitleb Investeeringuid, taotleb muu hulgas eesmärgi luua investorite ja riikide vahel vaidluste lahendamise mehhanism. Sellega seoses kavatsetakse asutada kohus ja apellatsioonikohus ning pikemas perspektiivis mitmepoolne investeerimiskohus. Seega on kavas luua investeerimiskohtu süsteem (*Investment Court System*, ICS).

Belgia taotles 7. septembril 2017 Euroopa Kohtult arvamust¹ selle kohta, kas kõnealune vaidluste lahendamise mehhanism on liidu esmase õigusega kooskõlas. Sisuliselt avaldab ta kahtlusi selle mehhanismi tagajärgede suhtes Euroopa Kohtu ainupädevusele anda liidu õiguse lõplikke tõlgendusi ja seega tagajärgede suhtes liidu õiguskorra autonoomiale sellest aspektist, kas mehhanism vastab võrdse kohtlemise üldpõhimõttele ja liidu õiguse tõhususe nõudele ning tagab õiguse pöörduda sõltumatusse ja erapooletusse kohtusse.

Oma tänases arvamuses tuletab Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et rahvusvaheline leping, milles on ette nähtud selle lepingu tõlgendamiseks niisuguse kohtu asutamine, mille otsused on liidule siduvad, on põhimõtteliselt liidu õigusega kooskõlas. Niisugune rahvusvaheline leping võib liidu institutsioonide pädevust mõjutada, aga seda ainult juhul, kui on täidetud olulised tingimused nende pädevuse olemuse säilitamiseks, ning järelikult juhul, kui ei kahjustata liidu õiguskorra autonoomiat, mis põhineb liidule omasel konstitutsioonilisel raamistikul. Sellesse raamistikku kuuluvad eelkõige liidu põhiväärtused, milleks on nimelt inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine.

Selliselt loodud õiguskorra eripära ja autonoomia säilitamiseks on aluslepingutega kehtestatud kohtusüsteem, mille eesmärk on tagada liidu õiguse tõlgendamise järjepidevus ja ühtsus. Euroopa Kohus rõhutab selle kohta, et liidu õigusega ei ole vastuolus ei kohtu, apellatsioonikohtu ja hiljem mitmepoolse investeerimiskohtu loomine ega ka see, et neile kohtutele antakse CETAgas pädevus tõlgendada ja kohaldada selle lepingu sätteid nende rahvusvahelise õiguse eeskirjade ja põhimõtete alusel, mis on CETA osaliste vahel kohaldatavad. Kuivõrd aga kõnealused kohtud on väljaspool liidu kohtusüsteemi, ei saa neile anda pädevust tõlgendada ja kohaldada muid liidu õiguse sätteid kui CETA sätteid või teha otsuseid, mis võivad takistada liidu institutsioonide toimimist kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga.

Käesoleval juhul leiab Euroopa Kohus, et CETA ei anna kavandatavatele kohtutele pädevust tõlgendada või kohaldada muid liidu õiguse sätteid kui selle lepingu sätteid. Sellega seoses toonitab Euroopa Kohus muu hulgas, et leping annab liidule õiguse kindlaks määrata, kas juhul, kui Kanada investor soovib vaidlustada liikmesriigi ja/või liidu võetud meetmeid, peab liidu ja selle

¹ ELTL artikli 218 lõike 11 alusel.

liikmesriikide vahelist pädevuse jaotust arvestades kostjaks olema see liikmesriik või liit. Seega on säilitatud Euroopa Kohtu ainupädevus otsustada pädevuse jaotuse üle liidu ja selle liikmesriikide vahel.

Euroopa Kohus märgib lisaks, et CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu pädevus kahjustaks liidu õiguskorra autonoomiat juhul, kui see pädevus oleks ette nähtud selliselt, et need kohtud võiksid nõudes vaidlustatud ettevõtlusvabaduse piirangu hindamisel seada kahtluse alla selle avaliku huvi kaitse taseme, mille tõttu liit on kehtestanud niisugused piirangud kõigi ettevõtjate suhtes, kes investeerivad siseturu asjaomasesse kaubandus- või tööstussektoris. CETA sisaldab aga tingimusi, mis jätab nimetatud kohtud ilma igasugusest pädevusest seada kahtluse alla lepinguosalise sisemiselt tehtud demokraatlikud valikud eelkõige sellistes küsimustes nagu avaliku korra, avaliku julgeoleku, kõlbluse, inimeste ja loomade tervise ning elu, toiduohutuse, taimede, keskkonna, tööeaolu, tooteohutuse, tarbijate või põhiõiguste kaitse tase. Järelikult ei kahjusta see leping liidu õiguskorra autonoomiat.

Mis puudutab kavandatava mehhanismi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõttega, siis märgib Euroopa Kohus, et kuigi CETAg antakse liitu investeerivatele Kanada investoritele eriline õiguskaitsevahend liidu meetmete suhtes, ei ole nende olukord siiski sarnane liikmesriikide investoritega, kes investeerivad liitu. Euroopa Kohus järeldab samuti, et CETA ei kahjusta liidu õiguse tõhusust pelgalt põhjusel, et kõnealuse lepinguga loodud kohtu otsus võib erandlikel asjaoludel neutraliseerida trahvi, mille on komisjon või liikmesriigi konkurentsiasutus määranud konkurentsioiguse rikkumise eest. Nimelt võimaldab liidu õigus ise trahvi tühistada, kui viimase määramisel on toime pandud selline rikkumine, mille CETA kohus võiks tuvastada.

Mis puudutab vaidluste lahendamise mehhanismi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse, siis tõdeb Euroopa Kohus, et lepingu eesmärk on tagada CETA kohtusse pöördumise võimalus igale Kanada ettevõtjale ja füüsilisele isikule, kes liitu investeerib, ning samuti igale liidu liikmesriigi ettevõtjale ja füüsilisele isikule, kes investeerib Kanadasse. Kui aga puudub kord, mis võimaldab füüsilistele isikutele või väikese või keskmise suurusega ettevõtjatele tagada, et neil on rahaliselt võimalik CETA kohtusse ja CETA apellatsioonikohtusse pöörduda, võib mehhanism siiski osutuda praktikas kättesaadavaks üksnes märkimisväärsed rahalisi vahendeid omavatele investoritele. Ent Euroopa Kohus leiab, et kohustused, mille komisjon ja nõukogu on võtnud, et tagada väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele võimalus kavandatavatesse kohtutesse pöörduda, on käesolevas arvamuse menetluses piisavad, et järeldada, et CETA on kooskõlas nõudega tagada võimalus kohtusse pöörduda. Need kohustused on nimelt selle lepingu liidupoolse heakskiitmise tingimus.

Lõpuks järeldab Euroopa Kohus, et CETA sisaldab piisavaid tagatise, et kindlustada kavandatavate kohtute liikmete sõltumatus.

MÄRKUS: Liikmesriik, Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon võivad taotleda Euroopa Kohtult arvamust selle kohta, kas kavandatav leping on aluslepingutega kooskõlas, või selle lepingu sõlmimise pädevuse kohta. Kui Euroopa Kohtu arvamus on negatiivne, saab kavandatav leping jõustuda üksnes juhul, kui seda muudetakse või aluslepingud läbi vaadatakse.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Arvamuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

Arvamuse kuulutamisest saab pildisalvestisi „[Europe by Satellite](#)“ kaudu ☎ (+32) 2 2964106.